

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

יוסי (בר רבי) דאית ליה קטנה חולצת בפעוטות דאי לרבי מאיר דקיי"ל כוותיה דאין קטנה חולצת עד שתביא שתי שערות א"כ לא שייך חליצה באמה העבריה דבלא"ה יוצאה בסימנין, ומכ"ש דאתי שפיר טפי לפמ"ש התוספות ביבמות (דף ק"ה ע"ב ד"ה קטנה) בשם הירושלמי [שם פ"ב ה"ד] דאפילו לר"מ דאמר מקשינן אשה לאיש היינו מדרבנן והקישא אסמכתא בעלמא ובדיעבד חליצת קטנה כשירה, כן נראה לי. ובחנם נדחק בעל עצמות יוסף בזה. מיהו לולא דברי התוספות היה נראה לי ליישב קושייתם בענין אחר דלא שייך חליצה כלל באמה העבריה כיון דלא אשכחן דמהני חליצה בשום מקום אלא לענין הפקעת איסור ולא לענין ממון, והא דבעינן למילף לקמן [ד' ע"ב] דתהא אשה נקנית בכסף מק"ו דאמה העבריה היינו משום דאשכחן כסף שקונה בכל מקום ועוד דקנין אשה הוי נמי איסורא דאית ביה ממון, והא דאיצטריך נמי לקמן [ט' ע"ב] למעוטי אמה העבריה שאינה נקנית בבאה דלא תיתי בק"ו מיבמה היינו משום דהיבם קונה את היבמה נמי לענין ממון, כן נראה לי לולא שהתוס' תירצו בענין אחר ודבריהם צ"ע ואין להאריך:

גמרא בכסף מנא לן. לכאורה נראה מסתימת לשון הגמרא וממה שפירש רש"י לקמן בדף הסמוך [ד' ע"ב] גבי ותנא מיייתי לה מהכא דהא דמקשינן הכא בכסף מנא לן ויליף לה ר' יהודה משמיה דרב מאין כסף היינו דעיקר קידושין יליף מהאי קרא ולא אסקי אדעתייהו גזרה שוה דקייחא קייחא (א) או אפשר דס"ל דמגזרה שוה לחוד לא מצינן למילף כלל עיקר קידושין כסף משום דכתיב כי יקח איש אשה ובעלה דמשמע עד דמקדש והדר בעיל כדקאמר רבי יוחנן לקמן [דף ט' ע"ב] ודרשה דבעולת בעל נמי לא משמע להו דמוקי לאידך דרשה דלקמן מש"ה איצטריך למילף מאין כסף דבהאי קרא לא כתיב ביאה א"כ משמע דבכסף לחוד נקנית ועוד יציאה דכוותה ממעט והיינו דומיא דייציאת אדון דהיינו בכסף לחוד, משא"כ תנא דברייתא דיליף מגזרה שוה דקייחא קייחא לא חייש להאי פירכא דמקדש והדר בעיל כדאשכחן דיליף בברייתא ביאה מובעלה ומסקינן לקמן דלא חייש להאי פירכא וכמו שאפרש לקמן בעזה"י גבי כעורה זו ששנה רבי ע"ש. והא דאמרין לקמן [ד' ע"ב] ואיצטריך למיכתב כי יקח ואיצטריך למכתב אין כסף סתמא דתלמודא מסיק הכי דאליבא דהלכתא אכתי תרווייהו צריכי ע"ש, כן נראה לי אלא דמלשון התוספות בד"ה ואימא לדידה לא משמע הכי וכמו שאפרש בסמוך.

(ה) אבני מילואים סימן כח ס"ק טז ד"ה והנה:

(* ברפוס ראשון [בהשמטות] כתב ע"ז המחבר נ"ע, כל זה נרפס בטעות, שכן הקשו התוספות לקמן בפרקין, עכ"ל [וע' בהגהות ברוך טעם שעע"ז]:

שכתבתי בזה בכמה דוכתין וה"נ איתא לקמן (דף ל') [מ"ד ע"א] בהא דצוח ר"ל בכרוכיא ויצאה והיתה וליכא דאשגח ביה והיינו משום דמילתא דתליא בסברא היא כמו שנבאר שם [מ"ג ע"ב] אי"ה. ועוד נראה לי דאי לאו מכסף מקנתו הוי ילפינן עבד עברי בק"ו ממשלטלין שאין נקנין בשטר ואפ"ה נקנין בחליפין כ"ש עבד עברי וליכא למימר אשה תוכיח דשאני אשה דבפחות משה פרוטה לא מקנה נפשה והכי משמע להדיא לישנא דברייתא דקתני מכסף מקנתו בכסף נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים אלמא אי לאו מכסף מקנתו הוי ילפינן עבד מתבואה וכלים, כן נראה לי נכון לולא שהתוספות לא כתבו כן ותירצו בענין אחר דריבוי קנינים ילפינן מהקישא ולא מיעוט קנינים. אלא דעל תירוצם נמי קשה אכתי אמאי איצטריך בשמעתין למימר אהא דמקשה ואימא ה"נ דאשה בפחות משה פרוטה לא מקניא נפשה ואמאי לא משני בפשיטות דאשה אינה נקנית בחליפין דילפינן מהקישא דהקישא לאחירת וילפינן אפילו מיעוט קנינים, ובשלמא לפרש"י דקס"ד דנקנית בחליפין בגזרה שוה דקייחא קייחא א"כ אתי שפיר דמאי חזית למילף בהקישא אדרבא ניליף בגזרה שוה דקונה, אלא לפירוש התוספות דאפילו למאי דס"ד מעיקרא נמי לאו גזרה שוה גמורה היא א"כ קשה, ויש ליישב. ולמאי דפרישית אתי שפיר טפי ודר"ק, ולקמן [ט' ע"ב] בסוגיא דכעורה זו ששנה רבי נבאר יותר:

קונטרס אחרון [1]

בא"ד שהקשו בתוספות מכסף מקנתו למה לי למעוטי חליפין דבלא"ה ידעינן מהקישא דאחירת כתבתי דכיון דהקישא איצטריך לשאר מילי לא שייך לומר אין היקש למחצה כיון דבאשה גופיה לא ידעינן דלא מיקניא בחליפין אלא מסברא ובעבד עברי לא שייך הך סברא א"כ כל חזא תיקו אדוכתא וכמו כן כתבתי בכמה דוכתי מסברא דנפשאי בין לענין הקישא ובין לענין גזירה שוה. ולדעתי הוא דבר המתקבל אם לא יהיה שום סתירה בסוגיית הש"ס להיפוך: ע"כ ק"א.

גמרא למעוטי חליצה סד"א תיתי בק"ו מיבמה. וקשיא לי דאיכא למפרך מה ליבמה שהיא איסור לאו משא"כ אשת איש דאיסור מיתה, וליכא למימר שכל זה נשים בק"ו דיבמה אף על פי שאיסור לאו אפ"ה אינה יוצאה בגט ויוצאה בחליצה מכ"ש אשת איש הא ליתא לפמ"ש התוספות לקמן [ה' ע"א ד"ה שכן פודין] דפירכא הכתובה בתורה אין להכניס בק"ו, וליכא למימר דנילף חליצה מגט מק"ו ומה גט דלא מהני ביבמה מהני באשת איש חליצה לא כ"ש הא נמי ליתא דמה לגט דהיינו שטר שכן מכניסה בשטר מש"ה יוצאה בשטר משא"כ בחליצה, ועוד מה לגט דמהני בשפחה כנענית דהיינו שיחרור, וצ"ע*):

תוספות כר"ה ואין דבר אחר כורתה וא"ת תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה. נראה דקושייתם בזה אליבא דרבי

הגהות ברוך טעם

דענין ק"ו מיבם ויבמות שאינם נקיים בשטר ע"ש דו"ק. וענין נספר גימט וורדים (כלל כ"ט):

גמרא למעוטי חליצה וכו' שכן מכניסה בשטר וכו'. וצ"ל נמלמה ממנו מ"ש מוס' נקידושין (דף י"ד ע"א) דג"ס מהא יבמה וכו' וי"ל

חתם

ג' ע"ב — ה' ע"ב

סופר

ג

סמוך לאיש אעפ"י שגדרו נדר מי"מ אם הכל אינו לוקח דלא כר"ה שם, א"כ אי אפשר לפתח קרא כי הניח אציה בקטנה דהא וכו' יסלח לה כתיב, ובקטנותה דהיינו סמוך לאיש אין כאן הטעם ולא סליחה, ועל כרחק בנערות, וא"כ אייתר בנערות בית אציה לאם אינו ענין לאיסורא תהו ענין לכל שבה נעורים אפילו ממנוח, וכל הדרכים האלו נכונים ליישב שיטת רש"י ורמב"ם ז.

רש"י ד"ה דאציה שייך בגוייהו. שיש לו דין חלק בהן וכו'. [ענין חי כתובות (סאטמר) מ"ו ע"ב ד"ה שאני]. תוס' ד"ה ואימא לדידה, וא"ת וכו' דהא דמקדשה בכסף גמר קיחה קיחה וכו'. [ענין להלן ד' ע"ב ד"ה קידושין]. תוס' ד"ה וכו' תימא וכו' והיה עומד לה בושט זה אף בנערות וכו'. ל"ט הא כופין להאיא [ענין כתובות ע"ז ע"א] ח.

דף ד' עמוד א': ויצאה חנם אלו ימי נערות, אין כסף אלו ימי בגרות ט. ונדחק רש"י [שמות כ"א י"א] וכן בש"ס. וגם מאין כסף ילפינן כסף קידושין. וי"ל להבביר כי האמה היוולדת מהאדון אינה יולדת להורות שהרי נכנסת לשיעבוד האב למעשי ידיה עד שתבגר, וא"כ יולדת חנם בסימני נערות מהאדון, וחזרה ויולדת אין כסף בנערות מרשות האב, ורמא יולדת האב צאין כסף לומר שקודם לזה היה כסף קידושיה להאב וק"ל י.

דף ד' עמוד ב': רש"י ד"ה ותנא וכו' מקיחה. ענין לקמן ו"ג ע"א [תוס'] ד"ה כסף, וסוכה י"א ע"ב ד"ה לקוחה, וענין פני יהושע יא.

באותו דיבור: קידושי כסף דלוקף לכו רב יהודה דלעיל מאין כסף, נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון עכ"ל. וכתב פני יהושע [לעיל ג' ע"ב ד"ה בכסף] דמלשון זה מצינו דס"ל לרש"י דרב פלוג אהך ברייתא גלית ליה גזירה שוב קיחה משדה עפרון, ואיכו מפיך ליה מאין כסף עיי"ש. ורלונו, דאע"ג דמסיק הש"ס תרווייהו לריכי אין כסף וכו' יקח, מי"מ בזה פלוגי, לרב עיקר קידושין כסף מאין כסף מפיך ולא ילוק גזירה שוב כלל, ומי"מ ילוק מלשון כי יקח דכל הקידושין שלוקחים בהם יכיר נותן הוא ואומר הוא, והך תנא ס"ל דעיקר קידושי כסף מגזירה שוב דעפרון נפקי, ומאין כסף ילפינן דאציה הוא. וענין שבה מיושב העבד קושית תוס' לעיל ג' ע"ב ד"ה ואימא לדידה וכו' וק"ל, וגם ק"י תוס' בשמעתין ד"ה כתב וכו' וק"ל יב.

דף ה' עמוד א': מה לכסף שכן פודין וכו' האמר שער שאין פודין וכו'. [ענין שו"ת יו"ד סי קל"ד ד"ה והנה לפ"ז, ושו"ת חו"מ סי קפ"ז ד"ה ונידון].

בעזה"י קצת חי מפ"ק דקידושין ה' ע"ב סוגי נתן הוא ואמר הוא — וז' ע"א סוגי מקודשת מדין ערב ג.

דף ה' עמוד ב': טעמא דנתן הוא ואמר הוא וכו', כתב בית שמואל [אב"ע"ז סי' כ"ז סקכ"א] דמשכחה נתנה היא ואמרה היא מקודשת — כיצד כשהיה אדם חשוב, וגם עסוקין בלוחו ענין, דהשתא ה"ל כנתן הוא ואמר הוא, אלא שמתוס' דשמעתין לא משמע כן ע"ש. וכוונתו מדכתבו תוס' דברייתא מילתא דפסיקא נקט ש"מ אפי' בעסוקין בלוחו ענין ואדם חשוב נמי נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת, דאלת"ה אכתי לא הוה מילתא פסיקא. ואי משום הא לא איריא ד"ל דעסוקין בלוחו ענין היינו אמר הוא, שהרי הוא גם הוא אמר לפני זה ועסוק וצא בלוחו ענין, ואינו נכנס בסוג אמרה היא כלל, ואדרבא יש לי להוכיח כן מהתוס' שכתבו לכן לא פריך מנתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא לי, א"כ אכתי מאי מקשה מנתן הוא ואמרה היא דלמא ה"ל מילתא דפסיקא נקט, נתנה היא ואמרה היא דאפילו בעסוקין בלוחו ענין אינה מקודשת, משום שנתנה היא, משא"כ בנתן הוא ואמרה היא משכחה דמקודשת בעסוקין בלוחו ענין, אע"כ דזה לא נכנס בסוג אמרה היא משום דהיינו אמר הוא ולא שייך לומר על זה מילתא דפסיקא נקט.

ואולי י"ל, קושית הש"ס היא ממי"מ, מאי טעמא לא נקט נתן הוא ואמרה היא, מה תאמר מילתא פסיקא נקט ואפילו בעסוקין בלוחו ענין, א"כ אכתי נימא נתנה היא ואמר הוא, ואי תימא ג"כ מילתא דפסיקא נקט אפילו בחדם חשוב, א"כ קשה כיון דברייתא מיירי בחדם חשוב ועסוקין בלוחו ענין הוי ליה תרתי למעלותה אמאי אינה מקודשת הא ה"ל אמר הוא ונתן הוא, וקשה ממה נפשך.

סיפא כדי נקטא. לריך ישוב מה קארי ליה לומר כדי נקטא היכי דסתרי סיפא לרישא. וי"ל דהא מדלח פריך מנתנה היא, על כרחק ל"ל דמוקי ליה לסיפא אפילו בחדם חשוב, וא"כ אכתי מאי קושית דה"ל לאשמעינן נתן הוא ואמרה היא, הא באתת היינו סיפא ומאי קושית. וי"ל מכל מקום ה"ל לאשמעינן הכי בדהיא ומי"ש דנקט נתנה היא, וע"ז שפיר משגי דהאי ליגנח כדי נקט, אידי דתני רישא נתן הוא ואמר הוא תני נמי סיפא ביהא וביא, ומי"מ לא סתרו לדיוקא דרישא דכיון דמיירי נמי בחדם חשוב ממילתא נשמע נתן הוא ואמרה היא ושפיר משגי כדי נקט. וי"ל מכל מקום לא ניחא להש"ס בזה שנוי, משום דא"כ תפשוט דבעי רבא לקמן ז' ע"א אי מהני נתינה שלה לאדם חשוב, דהכי דהמקשן לא רלה להקשות מנתנה היא משום

יא) הגהות הש"ס (ניו יורק — תשי"ט).
ב) חת"ס פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ג) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ד) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ה) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ו) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ז) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ח) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
ט) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
י) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יא) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יב) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יג) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יד) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
טו) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
טז) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יז) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יח) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
יט) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.
כ) חת"ס ע"ה"ת פ' משפטים ע' ק"ה ד"ה ויצאה.

תנא רישא נקנית כדמשני בסמוך²⁴, אלא דעדיפא מינה אמר ליה דעיקר קיחה שבכסף קנין הוא. גמר קיחה קיחה משדה עפרון. וא"ת²⁵ א"כ ליתני האשה נקחת דהוה לישנא דקרא טפי, ולישנא דמתני נמי הוי כדתנן²⁶ נקח בכסף מעשר, ושייך נמי אביאה דכתיב²⁷ ואיש אשר יקח את אחותו, וכן כל פרשת עריות אשה אל אחותה לא תקח²⁸. י"ל משום דלא שייך למתני סיפא ולקחת עצמה.

[ב. ב.] ונתני הכא האיש קונה. וא"ת²⁹ קושיא זו הוה ליה לאקדומיה³⁰ כסידרא דמתני. ויש מרבותינו נר"נ³¹ מתרצים דאי אקשי ליה הכי הוה משני ליה משום סיפא כדאמרינן בסמוך, ותו לא הוה קשיא אמאי תנא נקנית, דמשום סיפא הוא דלא מצי למיתני מתקדשת. ואינו מחוור, דאדרבה כל היכא דאיכא לאקשווי חדא ולשווי שינויא דמיתרצא ביה כולה מתני טפי עדיף מאפושי הויי ופירוקי. ועוד דאם איתא דמקשה הוה ידע פירוקא אמאי מקשה ליה ואזיל. אלא דבהא איכא למימר דמאן דמותיב הוא דמפרק ולברורה למתני. ומסתברא דהאי קושיא דקא מקשה תלמודא וליתני האיש קונה לית ליה עיקר, דאדרבה האשה נקנית עדיף טפי, דאי תני האיש קונה הוי צריך לאפושי בלישניה האיש קונה את האשה³², אלא משום דאגב קושיא זו בעי לאשמועינן דמדעתה מתקדשת ולא בעל כרחא הוא דקא מקשה ליה הכי, ולא בעיקר קושיא, אבל לעיל קשיא ליה לישנא דנקנית, משום דבכוליה תלמודא קנין אשה בלשון קדושין מפיך ליה. משום הכי אקדמה, דהאי קשיא והאי לא קשיא.

תנא האשה נקנית דמדעתה אין בעל כרחה לא. וא"ת³³ אדרבה נקנית בעל כרחה משמע, ותנן נמי היבמה נקנית דהיינו בעל כרחה, כדתנן³⁴ הבא על יבמתו בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד קנאה. וי"ל דקונה משמע ודאי בעל כרחה, אבל נקנית משמע בין מדעתה בין בעל כרחה³⁵, ותפשת מועט תפשת תפשת מרובה לא תפשת. א"נ³⁶ איכא למימר דלאו משום קונה ונקנית קאמר, אלא משום האשה, דכיון דתנא האשה נקנית משמע שאין הקנין תלוי באיש אלא אף באשה, אבל אי תנא האיש קונה הוה במשמע שהכל תלוי בו וכל שמקדש מרצונו ובעל כרחה מקודשת. וביבמה³⁷ דקתני היבמה נקנית, משום דאף לשון היבם קונה אינו מדוקדק בו, משום דאף שלא לדעתו הוא קונה, כדתני ר' חייא³⁴ אפילו שניהן אנוסין קנאה, משום הכי קתני נקנית כלומר נקנית ממילא שלא מדעת שניהם. ואי נמי משום דתנא רישא נקנית תנא הכא נקנית³⁸, כיון דקונה נמי לא שייך ביה. **ויש מי שהקשה³⁹ אפילו תניא האיש קונה היכי הוה ס"ד דנקנית בעל כרחה, דהיכך מצינו מקנה⁴⁰ בעל כרחו. ואישתמיטתיה תלוה וזבין זביניה זביני ותלוה וקדיש קדושיה קדושין דאגב אונסא וזוזי גמרה ומקנה נפשה וכאמימר דאית ליה הכין בפרק חזקת⁴¹, והכא לאו בעל כרחו לגמרי קאמר, אלא כי האי גוונא⁴². וק"ל כרב אשי דאמר התם באשה אינה מקודשת דהוא עשה שלא כהוגן יעשו לו שלא כהוגן ודוקיא דהכא כרב אשי אתיא. ואמימר מתרץ לה כתירוצה קמא משום דתנא סיפא בדידה כנ"ל. והאיש שאנסוהו לקדש כתב הרמב"ם ז"ל⁴³ קדושין⁴⁴ קדושין. והרב בעל העיטור⁴⁵ ז"ל כתב שאין**

24 לקמן בע"ב. 25 וכ"כ תוס' הרא"ש ותוס' ד"ה וכתוב והרמב"ן. וכה"ק הראב"ד מובא בתלמיד הרשב"א ועיי"ש מה שתירץ. 26 עירובין כו, ב הכל נקח בכסף וכו'. 27 ויקרא כו, יז. 28 שם יח, יח. 29 כה"ק הרמב"ן והריטב"א. 30 לקושיא שהקשה לעיל דליתני הכא האשה מתקדשת, דקודם צריך להקשות על תיבת האשה, ואח"כ יקשה על תיבת נקנית. 31 הרמב"ן. וכ"כ הריטב"א ולא חש הריטב"א לדחייתו של רבנו, אולי הוא מטעמו של תוס' הרא"ש שהבאנו בהע' הבאה, ועי' בריטב"א שכתב תירוץ נוסף. 32 תוס' הרא"ש כתב דאע"ג דהיה צריך להאריך יותר ולומר האיש קונה את האשה,

מ"מ כיון דמהדר אלישנא דקרא הו"ל למימר כדכתיב בקרא כי יקח איש אשה. 33 וכה"ק הריטב"א, ועי' רמב"ן. 34 יבמות נג, ב. 35 וכ"כ הרמב"ן ותוס' ד"ה אי תנא. וכ"כ הריטב"א עיי"ש. 36 וכ"כ הרמב"ן. 37 וכ"כ הריטב"א. 38 וכ"כ תוס' הנ"ל. 39 וכה"ק ותירץ (בת"י הראשון) תלמיד הרשב"א, ועי' חי' הגרנ"ט. 40 אצ"ל קנין. 41 בבא בתרא מח, ב. 42 והר"י מלוניל כתב: הוה אמינא אפי' בעל כרחה ליקני, אם נתרצתה אחר כך לקבל הקידושין. 43 פ"ד מאישות ה"א. 44 צ"ל דקידושין. 45 מהדורת רמ"י ח"ב עמ' מא.

ר' חייה כן לא סוף דבר בשלשתן אלא אפילו באחד מהם. וכן שנה ר' חייה בכרייתא לאו דווקא בשלשה דרכים יחד אלא נקנית אפילו באחת משלשתן כדמפרש ואזיל (קה"ע, פנ"מ): בכסף מנין (דברים כד א) כי יקח מגיד שנקנית

בכסף. (מובא בבבלי קידושין ד, ספרי חצא קלד) כתיב כי יקח איש אשה ובעלה וגו' מגיד שנקנית בכסף שאין קיחה אלא בכסף דכתיב (בראשית כג יג) נתתי כסף השדה קח ממני: **בביאה מניין ובעלה** מגיד שנקנית בביאה. ומתיבת ובעלה יליף שנקנית בביאה: הייתי אומר על ידי זו ועל ידי זו. כיון דכתיב ובעלה בו"ו הייתי אומר שנקנית דווקא ע"י שניהם ביחד: כסף בלא ביאה ביאה בלא כסף מניין. שמקודשת אפילו ע"י אחת מהן: ר' אבהו בשם ר' יוחנן. יליף: כתיב (דברים כב כב) כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל. ומתו גם שניהם (ומובא בירושלמי כתובות פרק ג ט): הי"ג כהדא דתני בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אביה והיא ארוסה והבא אחריו בחנק. כדתניא בכרייתא דיליף מדכתיב בעולת בעל לרבות שאם בא עליה הארוס בבית אביה, אף דלענין מציאתה ומעשה ידיה דינה כארוסה ולא זכה בהם הבעל אבל אם בא עליה אחר כיון שבא עליה הארוס דינה כאשת איש שמיתתה בחנק ואין דינה כנעורה המאורסה שמיתתה בסקילה (קה"ע): הגע עצמך אפילו לא קנייה אלא בביאה אמרה תורה הבא אחריו

בחנוק. וכיון דהכא לא כתיב אלא בעולת בעל דהיינו שהיא אשת איש והבא עליה בחנק, אלמא האשה נקנית לבעל אפילו ע"י ביאה בלבד: לא סוף דבר בכדרכה. ולא דווקא כשבא עליה הבעל כדרכה: אלא אפילו שלא כדרכה. אלא אפילו כשבא עליה בעלה שלא כדרכה, הבא עליה אחריו בחנק: הי"ג ר' אבהו בשם ר' יוחנן לכן צריכה שלא כדרכה. אדרבה הא דאיצטריך קרא לרבות שאם בא עליה הארוס בבית אביה עשאה בעולה מיירי כבא עליה שלא כדרכה: אין תימר מכדרכה למה לי בעלה אפילו אחר. דאי מיירי בבא עליה כדרכה אמאי כתיב בעולת בעל, אפילו אם בא עליה אחר שאינו בעלה כדרכה, הבא עליה אחריו בחנק ולכתוב כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולה, אלא אתא קרא לאשמעינן דדווקא הבעל עושה אותה בעולה אם בא

הלכה א מתני' האשה נקנית. לאיש להיות ארוסתו שלא יוכל אחר לזכות בה, ושלא תהא מותרת לשום אדם בחייו אלא אם נתן לה גט: בשלש דרכים. באחת משלש דרכים המפורטות לקמן: וקונה את עצמה. מן הבעל, שיוצאת ממנו ועומדת ברשותה להנשא לאחר: בשתי דרכים. באחת משתי דרכים המפורשות לקמן: נקנית בכסף. שהאיש נותן לה כסף בפני שני עדים ואומר לה בפניהם הרי את מקודשת לי כזה: ובשטר. או בשטר שהאיש כותב לה בו הרי את מקודשת לי, ונותנה לה בפני עדים: ובביאה. שמתיחד עמה בפני עדים ובא עליה לשם קידושין, ובגמ' יליף להו מקרא: בכסף. נחלקו בשיעורו: בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר. המקדש את האשה בכסף צריך ליתן לה לפחות דינר כסף או חפץ השוה דינר שהוא רבע סלע: ובית הלל אומרים. פליגי וס"ל: בפרומה ובשוה פרומה. יכול לקדש אשה בפרומה או בדבר השוה פרומה: וכמה היא פרומה אחת משמונה באיסר האיטלקי. שמינית האיסר היוצא בארץ איטליה, ואיסר הוא אחד מעשרים וארבע בדינר (נמצאת הפרומה אחד מחלקי מאה תשעים ושתיים בדינר): וקונה את עצמה בגמ'. דכתיב (דברים כד א) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר: ובמיתת הבעל. ובגמ' יליף לה: היבמה שמת בעלה בלא זרע ונופלת

לפני אחיו ליבום: נקנית. ליבם, להיות כאשתו לכל דבר: **בביאה**. דכתיב (דברים כה ה) יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה, אבל כסף ושטר אין מועילים בה להקנותה להיות כאשתו ולא לפוטרה מן החליצה אלא לפוסלה על שאר האחים [א]: וקונה את עצמה בחליצה. דכתיב (שם ט) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וגו' כיון שחלצה נעלו הותרה לכל ישראל כדאמרינן בבבלי (קידושין יד): ובמיתת היבם. דיליף (שם) בקל וחומר מאשת איש שניתרת במיתת הבעל (רש"י, רע"ב):

גמ' כיני מתניתא. כן תפרש הא דקתני במתני' האשה נקנית בשלש דרכים כו' בכסף בשטר ובביאה: או בכסף או בשטר או בביאה. דמתני' או או קתני שמתקדשת באחת מהשלש דרכים או בכסף או בשטר או בביאה: ותני

נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים נקנית בכסף ובשטר ובביאה בכסף בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים בפרומה ובשוה פרומה וכמה היא פרומה אחת משמונה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגמ' ובמיתת הבעל היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם:

גמ' כיני מתני' או בכסף או בשטר או בביאה ותני ר' חייה כן לא סוף דבר

בשלשתן אלא אפילו באחד מהן בכסף מנין כי יקח מגיד שניקנית בכסף בביאה מניין ובעלה מגיד שנקנית בביאה הייתי אומר על ידי זו ועל ידי זו כסף בלא ביאה בלא כסף מניין ר' אבהו בשם ר' יוחנן כתיב כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל הגע עצמך אפילו לא קנייה אלא בביאה אמרה תורה הבא אחריו בחנק לא סוף דבר בכדרכה אלא אפי' שלא כדרכה רבי אבהו בשם ר' יוחנן לא צריכא שלא מכדרכה אין תימר מכדרכה למה לי בעלה אפי' אחר

כהדא דתני בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אביה והיא ארוסה והבא אחריו בחנק (קה"ע לפי ירושלמי כתובות)

לא צריכא שלא מכדרכה ע"ל לכו צריכה שלא כדרכה (וכ"ה בירושלמי כתובות)

דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח לא הוי תנאה, ופריך
 והא ביאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח וקא הוי
 תנאה, ומשני התם משום דאיתקוש הויות להדדי
 ופירש"י דכתיב והיתה לאיש אחר כל הויות קדושין
 במשמע כסף שטר וביאה כי היכי דמהני תנאי בקידושי
 כסף ושטר דאפשר לקיומיה ע"י שליח מהני נמי
 בביאה, והנה לפי הו"א דירושלמי דבכל קידושין צריך
 שלשתן ביחד כסף שטר וביאה אז לא מהני תנאי
 בקידושין כיון דביאה א"א לקיומי ע"י שליח, וליכא
 למימר כתי' הגמ' דאיתקוש הויות להדדי, דבהו"א זו
 דצריך שלשתן ביחד א"א לומר דכמו דמהני תנאי
 בקידושי כסף ושטר ה"ג בקידושי ביאה דלהו"א זו כסף
 ושטר הוי רק חלק הקידושין וביאה הוי גמר הקידושין,
 וא"א לקיים קידושין ע"י שליח ולא מהני תנאי בקידושין
 כלל אי נימא דצריך שלשתן ביחד, וא"כ לכאורה קשה
 ע"ד הירושלמי דמנינא דרישא אשמעינן דלא צריך
 שלשתן ביחד, והא זה מוכח מדתני האישה נקנית
 דמדעתה אין שלא מדעתה לא דלא מהני תלו' וקדיש
 כמ"ש הרשב"א, והטעם משום דאפקעינהו רבנן
 לקידושין מיני' והוא משום דאדעת' דרבנן מקדש והוי
 תנאי ע"מ שירצו חכמים, ותנאי מהני רק באפשר
 לקיומי ע"י שליח, ואי נימא דצריך שלשתן ביחד א"כ
 קידושין א"א ע"י שליח דגמר הקידושין הוא ביאה
 דא"א ע"י שליח ולא מהני תנאי ול"ש אפקעינהו, אע"כ
 דלא צריך שלשתן ביחד וקשה ע"ד הירושלמי דמנינא
 דרישא צא לאשמעינן דלא צריך שלשתן ביחד, והא זה
 מוכח מהא דתני האישה נקנית.

אך י"ל דהא בכחוצות (דף ע"ד ע"א) ס"ל לר' יוחנן
 הטעם דלא מהני תנאי בחליצה משום דכיון
 דעבד מעשה אחוליה אחוליה לתנאיה, רק בר ביה רב
 קאמר דלא מהני תנאי בחליצה משום דלא אפשר
 לקיומיה ע"י שליח, וא"כ ר' יוחנן ס"ל דמהני תנאי אף
 דלא אפשר לקיומי ע"י שליח וכ"כ בדעת תורה יו"ד
 (סי' ד' אות ז'), והא מחבר הירושלמי הוא ר' יוחנן
 ועי' ש"ך יו"ד (סי' קמ"ה סק"א), א"כ שפיר קאמר
 הירושלמי דהו"א דבכל קידושין צריך שלשתן ביחד, ואי
 דא"כ קידושין אי אפשר לקיומיה ע"י שליח ולא מהני
 תנאי בקידושין וליכא למימר אפקעינהו, וממתני' מוכח
 דלא מהני תלו' וקדיש והוא מטעם אפקעינהו, זה אינו
 דהירושלמי הוא אליבא דר' יוחנן דהוא המחבר ולדידי'
 מהני תנאי אף צאי אפשר ע"י שליח, ושפיר קאמר
 הירושלמי לטעמי' דמנינא דרישא צא לומר דלא חיימא
 דצריך בקידושין שלשתן ביחד, אבל התלמוד דידן קאי
 לפי"מ דקיי"ל כבר ביה רב דלא מהני תנאי בלא אפשר
 לקיומיה ע"י שליח, וא"כ מדתני האשה נקנית דלא

מיחה, זה אינו דהא כיון דחופה קונה מק"ו שוב איכא
 מנהו בקידושי חופה ויש לה הנאת פרוטה דר"י, וא"כ
 איכא גם קידושי כסף ול"ש אין עונשין מה"ד, על כן
 כתב רש"י ז"ל דמ"מ י"ל דאחי למעוטי אס אביה
 מוסר אותה לחופה דצדידי' ליכא פרוטה דר"י כנ"ל
 ושפיר שייך אין עונשין מה"ד, ושוב י"ל דאף דהו"א
 דקונה בע"כ אחי למעוטי חופה מעונש מיחה, דבהו"א
 דמהני קידושין בע"כ שפיר שייך אין עונשין מה"ד כיון
 דבהו"א זו ליכא העשה דודבק באשמו במיוחדת לו,
 וליכא למימר דשוב קונה משום כסף מכח פרוטה דר"י,
 ז"א דאס אביה מוסר אותה לחופה ליכא פרוטה דר"י
 כנ"ל, וא"ש הא דכ' רש"י ז"ל אס אביה מוסר אותה
 לחופה, וזה חריף ודו"ק.

ד' ודגה במכתבך כחצת ליישז דברי הירושלמי
 קידושין (פרק א' ה"א) דמשני שם
 דמנינא דרישא אשמעינן כן "לא סוף דבר שלשתן אלא
 אפי' באחד מהן", והפי' דלא חיימא דבכל קידושין צריך
 שלשתן ביחד כסף שטר וביאה קמ"ל בשלשה דרכים דכל
 דרך לבדו הוי קידושין, והקשו הפני יהושע ואור חדש
 דלמה לא תירצו תלמוד דידן בקידושין (דף ג' ע"א)
 כהירושלמי, וע"ז כתבת בהמשך דצריך ח' נכון דלש"ס
 דילן ל"ה שום ס"ד דבקידושין צריך שלשתן ביחד, אף
 לפי"ז קשה לכאורה כמה פליגי הירושלמי ותלמוד דידן
 מ"ש הירושלמי דניחא ליה לתרץ כן ולא לש"ס דידן,
 ונלע"ד לפי"ד החי' הרשב"א שכתב צפי' דברי הגמ'
 דאי תני האיך קונה הו"א אפילו בעל כרחך, דלאו
 בע"כ גמור הו"א דמהני בקידושין דהיכי מלינו קנין
 בע"כ, רק דהו"א תלו' וקדיש קדושי קידושין כאמימר
 דס"ל כן בש"ס ז"צ (דף מ"ח ע"ב) דאגב אונסיה דוזי
 גמרה ומקנה נפשה, קמ"ל כמר בר רב אשי שם
 דקאמר תלו' וקדיש לא הוי קידושין ע"ש ברשב"א
 והוצא במכתבך, והנה בש"ס ז"צ שם קאמר דאף
 דתלו' וזבין זביניה זביני, מ"מ בקידושין לא מהני דהוא
 עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן
 ואפקעינהו רבנן לקדושין מיני', וברשב"ס שם סוף ד"ה
 תינח כתב הטעם דאפקעינהו משום דאדעת' דרבנן
 מקדש, [דלא כחוס' שם ד"ה תינח וכו'], וכ"כ בפירש"י
 יבמות (דף ק"י ע"א) ד"ה וקא אפקעינהו וז"ל דכל
 מקדש תולה בדעת חכמים הוא דהא כדת משה וישראל
 קאמרי' וע"ש בחוס' ד"ה לפיכך וכו', וגודע דעת
 השטמ"ק כחוצות (דף ג' ע"א) דכל דמקדש אדעת'
 דרבנן מקדש הוי כתנאי ע"מ שירצו חכמים, וכן מפורש
 ברש"י גיטין (דף ל"ג ע"א) ד"ה אדעתא וכו' וז"ל
 שעל מנת כן קידשה ע"ש, והנה בכחוצות (דף ע"ד
 ע"א) קאמר דתנאי מהני רק באפשר לקיומיה ע"י שליח

מהני קידושין בעל כרחך והיינו תלוי וקדיש כד' הרשב"א הנ"ל והוא משום אפקעינהו ומוכח דמהני תנאי בקידושין, וא"כ א"א לומר דלריך בקידושין שלשון ביחד דלא קידושין אי אפשר ע"י שליח ולא מהני תנאי ול"ש אפקעינהו ואמאי לא מהני תלוי וקדיש, ע"כ קאמר דמנינא דרישא למעוטי חופה או חלופין, והו"נ ודו"ק.

סימן עג

המושך התשובה להג"ל

א) ובענין זה נלע"ד ליישב קושי החי הרי"ם בש"ס קידושין (דף מ"א ע"א), דהגמ' פריך שם במתני' דתנן האיש מקדש צו ובשלוחו וכו' שליחות מנלן, והקשה החי הרי"ם לפי"ד הרא"ש קידושין (פ"ב סי' ז') הוצא בשו"ע אה"ע (סי' ל"ה סעיף ד'), שאם גילה דעתו לשדכן שהוא חפץ באשה פלונית והלך השדכן וקדשה לו בלא מינוי שליחות ה"ז מקודשת משום זכיה, [ועי' רדב"ז (סי' תרנ"ח) שכתב דכוותי' דהרא"ש נראה ג"כ משו"ת הרשב"א ח"א (סי' אלף רל"ו)], א"כ דלמא באמת לא מהני שליחות בקידושין והא דתנן האיש מקדש צו ובשלוחו היינו מטעם זכי, לשיטת הראשונים דזכי לאו מטעם שליחות הוא עכ"ק ע"ש ועי' מה שכתבנו בזה בשערי ציון (שער מ"ה אות ו'), ונלע"ד ליישב דהנה בתוס' כתובות (דף י"א ע"א) סוד"ה מטבילין וכו' מבואר דהיכי דיש צו קצת חוב לא הוי זכיה, ובקידושין (דף ס"ה ע"ב) על הא דמשני דבקידושין ילפי' דבר דבר מממון פריך בגמ' אי מה להלן הודעת בעל דין כמאה עדים דמי אף כאן נמי, ומשני התם לא קא חייב לאחריני הכא קא חייב לאחריני, ופירש"י הכא קא חייב לאחריני שקרובותיה נאסרו צו וקרוביו נאסרין צה ועי' בחי' הרשב"א שם, וא"כ לפי"מ דאמרי' דהוי חוב לה משום דנאסרה לקרוביו שוב גם לדידי' הוי חוב שהוא נאסר בקרובותיה, וקשה איך כתב הרא"ש דהוי זכיה הלא עי"ז נאסר בקרובותיה, ואף די"ל שאכלו לא נקרא חוב כיון שעכשיו הרי רוצה באמת, אך עכ"פ יוכל לזמוח מזה חוב שלא יוכל לישא את קרובותיה אם ירצה וממילא ל"ה זכיה דיש צו קצת חוב כד' התוס' הנ"ל ועי' שו"ת מהר"ם אור זרוע (סי' נ"ג), [ובצ"ח אה"ע (סי' ל"ה ס"ג) כתב בשם הרמב"ן דלא מהני גילה דעת בקידושין דלא כד' הרא"ש, ובאצ"מ (סי' ל"ו ס"ק י"ג) כתב דשיטת הר"ן דעת הרי"ף הוא ג"כ דלא מהני גיל"ד בקידושין, וי"ל דטעמם באמת משום דאית ציה קצת חוב ולא הוי זכיה, ועי' שו"ת חלקת יואב (סי' י"א).

ובטיב קידושין (סי' ל"ה ס"ק י"ב) הקשו ע"ד הרא"ש מירושלמי (פ"א דגיטין), וא"כ קשה ע"ד הרא"ש הא כיון דיש צו קצת חוב ל"ה זכיה, וזה הערה עלומה.

אך י"ל דבאמת לא הוי חוב כלל לדידי' דבאם ירצה לישא קרובותיה יש לו עצה, לפי"מ דאיתא בגיטין (דף ל"ג ע"א) דבשלח גט ע"י שליח וביטל הגט שלא בפני השליח אמרי' אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' ובטל הקידושין למפרע, א"כ הא יש צידו לעשות כן לשלוח לה גט ולבטלו שלא בפני השליח דכה"ג אמרי' אפקעינהו ונעקרו הקידושין למפרע וממילא יהי' מותר בקרובותיה, ורק אללה שפיר הוי חוב דקרוביו נאסרין לה ואין צידה להתגרש, אבל לדידי' לא הוי חוב דצידו לגרשה בע"כ באופן הנ"ל ויהי' מותר בקרובותיה, וא"כ שפיר כתב הרא"ש ז"ל שאם גילה דעתו שהוא חפץ באשה פלונית והלך השדכן וקדשה לו מהני הקידושין מטעם זכיה, דלא הוי חוב לדידי' הא דנאסר בקרובותיה דצידו לשלוח לה גט ולבטלו שלא בפני השליח דנימא אפקעינהו ובטל הקידושין למפרע ולא יהי' אסור בקרובותיה, ול"ה לדידי' חוב כלל ושפיר מהני הקידושין מטעם זכיה, והנה בפירש"י בגיטין (דף ל"ג) שם ובשטמ"ק כתובות (דף ג') כתבו, צהא דאפקעינהו דהוא משום דכל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש דהוי כתנאי על מנת שירצו רבנן צהקידושין, ע"כ ציד חכמים להפקיע הקידושין למפרע כיון שהקידושין הי' ע"מ שירצו חכמים, והנה בכתובות (דף ע"ד ע"א) מבואר דכל מקום דלא מצי למיעבד ע"י שליח לא מהני תנאי, וא"כ מיישב קושי' החי הרי"ם הנ"ל דשפיר פריך הגמ' שליחות מנ"ל וליכא למימר דלא מהני שליחות רק זכיה. והא דתנן האיש מקדש צו ובשלוחו היינו משום דכיון דגילה דעתו להשליח שחפץ לקדש אשה זו שוב יכול לקדשה לו מטעם זכיה וכדברי הרא"ש, זה אינו דבאמת הא לא הוי זכיה דיש צו קצת חוב דהוא נאסר בקרובותיה, וי"ל כתי' הנ"ל דיש לו עצה לשלוח לה גט ע"י שליח ולבטל הגט שלא בפני השליח וכה"ג אמרי' אפקעינהו ונעקרו הקידושין למפרע וממילא יהי' מותר בקרובותיה, ואין צו חוב כלל לדידי' ושפיר מהני זכיה בקידושין, אך כל זה לאחר דילפי' מקרא דמהני שליחות בקידושין א"כ מהני תנאי, ושפיר אמרי' אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' כיון שקידש על מנת שירצו חכמים, אבל ליכא למימר דלא מהני שליחות בקידושין והשליח יכול לקדש רק מטעם זכיה, וי"א דאי לא מהני שליחות בקידושין לא מהני תנאי ולא שייך אפקעינהו ושוב הוי חוב לדידי' דנאסר בקרובותיה, והא דכתב הרא"ש דמהני גילה דעת בקידושין מטעם זכיה הוא רק אחרי דילפי' מקרא